

RECENZII

Florin Topoleanu, *Lămpile antice din colecțiile Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova - Ploiești*, Ed. Oscar Print, Ploiești, 2012, 264 p. și 22 de planșe.

Inițiativa autorului de a publica o parte din colecțiile Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Prahova- Ploiești, și anume opaițele, este una salutară și exemplară pentru cercetarea românească contemporană. În prezent, colecțiile unor instituții de cultură care s-au format în zeci de ani au început să fie puse în valoare prin publicații și cataloage. Un caz recent este cel al colecțiilor Muzeului Național al Unirii Alba Iulia, care a beneficiat de astfel de cataloage pentru o parte din piesele aflate în colecțiile sale, publicate în 2011 și 2012. Piesele din colecția muzeului au fost determinate, desenate și fotografiate din nou, apoi publicate și puse la dispoziția publicului cunoscător și sub altă formă decât cea a expozițiilor. Trebuie spus de la început că această lucrare se adresează cercetătorului, dar și omului interesat de un astfel de subiect, fiind o modalitate de cunoaștere a unui domeniu foarte important, deoarece de foarte multe ori opaițele au fost folosite ca și mijloc de datare în sine al unui context arheologic.

Cartea a fost împărțită în mod fericit în șapte mari capitole, precedate de abrevieri și bibliografie, abrevieri folosite pentru a organiza catalogul, un *Cuvânt Înainte* de C. Iconomu și o *Introducere* (p. 33-36) care dă prilejul autorului de a se justifica în privința alegerilor făcute pe parcursul lucrării și de a enumera din punctul lui de vedere plusurile și minusurile cărții.

Lucrarea prezintă 135 de piese, excluzând falsurile. Dintre acestea doar 21 au loc de proveniență cunoscut, aproape 80% din colecție provine de pe teritoriul României, inclusiv din Dobrogea. De asemenea, jumătate dintre ele provin din ateliere locale fie din Dobrogea, fie din Dacia.

Capitolul I *Opaițe grecești și elenistice. Tipar. Sec. VII-I a. Chr.* (cat. 1-14) (p. 37-53) Această parte a lucrării prezintă cele mai vechi piese din colecția muzeului. În număr de 12, acestea sunt de origine fenicianopunică și

greco-elenistice, cu analogii în orașele vest-pontice. Acestea li se alătură și un tipar de opaiț, amândouă valvele fiind notate cu număr de catalog 13-14. Discuțiile aferente din corpul capitolului se poartă cu ajutorul unui catalog științific redactat, care menționează succint forma, starea de conservare, numărul de inventar sub care este înregistrat în muzeu, planșa, tipul raportat la lucrări esențiale din alte provincii ale Imperiului, proveniența - loc de descoperire, dacă este cazul, și modalitatea de achiziționare, dimensiuni principale - lungime, lățime, înălțime, diametru, grosime pereți și dimensiuni specifice - lungime păstrată, lungime brațe, diametrul disc, diametrul bazei, înălțime totală și înălțime păstrată, înălțimea corpului, înălțimea piciorului, înălțime gât, esențiale pentru studiul în acest domeniu. Catalogul continuă cu descrierea tehnicii de realizare a lămpii, cu descrierea piesei, a decorului acesteia, a ștampilei, citarea bibliografiei - dacă piesa nu este inedită, citarea analogiilor împreună cu datarea acestora, datarea piesei și prezentarea originii ei. Interesant este că printre aceste piese se găsesc opaițe produse în Grecia Continentală, Atena, Egipt, Delos, Efes și, posibil, Tomis. Prin urmare, printre cele mai vechi piese din colecția acestui muzeu se află importuri din Dobrogea romană, cu punct de plecare din atelierele de la Tomis.

Capitolul al II-lea. Opaițele romane timpurii. Sec. I a. Chr/ I p. Chr- Sec. III/ IV p. Chr. (p. 54-174). Acest capitol este împărțit în mai multe subcapitole, corespunzătoare de fapt tipologiei pieselor. Astfel găsim subcapitolul II. A. Opaițe republican (cat. 15-16), II. B. Opaițe cu volute (cat. Nr. 17-22), II. C. Opaițe de tip Romanensis (cat. 23-24), II. D. Opaițe de tip Firmalampen (cat. 25-44), II. E. Opaițe cu cioc cordiform (cat. 45-75), II. F. Opaițe cu cioc trapezoidal (cat. 76-77), Opaițe cu mai multe ciocuri (cat. 78-83), II. H. Tipuri singular (cat. 84-101), II. I. Opaiț figurat (cat. 102), II. J. Varia (cat. 103). Descrierea generală a tipului și discuțiile pe care acesta le comportă este urmată de catalog, alegere care face ca lectura să fie ușoară, plăcută și inteligibilă chiar și unui neinițiat. De menționat este faptul că aceste subtipuri sunt aranjate de către autor în ordine cronologică, fiind prezentate opaițe republican, opaițe timpurii cum sunt opaițele cu volute și opaițe de tip Firmalampen - foarte răspândite în perioada de glorie a Imperiului.

Capitolul al III-lea *Opaițe Romane Târzii sec. IV-VII p. Chr.* (p. 175-214) tratează subiectul opaițelor târzii din spațiul syro-palestinian III. A. (cat. nr. 104-111), nord-african III. B (cat. nr. 112-114), balcanic III. C. (cat. nr. 115-124) precum și tipurile singulare III. D (cat. nr. 125-128) specificând atunci când este cazul și imitațiile locale după acestea.

Capitolul al IV-lea Opaie medieval sec. X-XIV (cat. nr. 129) (p. 215-216) cuprinde descrierea unei lămpi arabe medievale cu glazură de culoare verde.

Capitolul V. *Opaie din metal* (cat. nr. 130-135) (p. 217-226) descrie piesele din metal, bronz sau fier aflate în colecțiile muzeului.

Ultimul capitol, Capitolul VI. *Falsuri* (cat. nr. 136-143) (p. 227-240) tratează imitațiile după obiecte antice confecționate încă din perioada Renașterii și până în secolul XIX, odată cu apariția turismului arheologic în Italia sau Egipt. Autentificarea lor s-a făcut pe baza recurenței scenelor pe opaiele de lut sau metal, a lipsei analogiilor sau a existenței unor analogii datate în perioada mai sus amintită.

Capitolul VII. Considerații finale (p. 241-246) sintetizează informația, concentrându-se pe opaiele cu loc de descoperire și context arheologic cunoscut și pe starea de conservare a pieselor. Pentru determinarea atelierului de producție, al tipului și al încadrării cronologice s-au folosit foarte mult analogiile, lucru de la sine înțeles în lipsa unui context de descoperire. Tot aici sunt tratate pe scurt și problemele inerente ale achiziționării unor piese, precum și problema, din păcate la fel de actuală, a înstrăinării patrimoniului muzeului. Cartea beneficiază și de un rezumat – Abstract (p. 247-257), redactat în limba engleză care o face accesibilă și cercetătorului străin. La acestea se mai adaugă și anexele care conțin tabele (p. 259-264) cu achiziții persoane fizice, structura colecției pe capitole și tipuri, lămpi cu loc de descoperire cunoscut din județul Prahova și Dobrogea precum și un tabel cu centrele producătoare în total 7 tabele.

Lucrarea de față se înscrie în corpul lucrărilor de specialitate în ceea ce privește studiul opaielei romane descoperite pe teritoriul României. Ea continuă o linie mai veche trasată de studiile lui C. I. Băluță pentru opaiele de la Apulum, D. Alicu pentru opaiele de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa, D. Benea și mai recent S. Regep pentru opaiele de la Tibiscum și Mehadia, precum și C. Roman pentru o parte din opaiele descoperite în Dacia Porolissensis. Foarte important este, de asemenea, și faptul că o astfel de lucrare mediatizează colecția Muzeului Județean de Arheologie Prahova. Corpul lucrării și catalogul este întocmit în mod științific și beneficiază de planșe - fotografii și desene de bună calitate, fiind un excelent mijloc de cercetare.

Structura pe capitole oferă o imagine de ansamblu a colecției și prezintă o compoziție unitară bazată pe o axă cronologică și spațială, fiind accesibilă atât cercetătorului în domeniu cât și neofitului care dorește să aprofundeze subiectul. Din acest motiv, recomandăm cu căldură lucrarea ca pe un instrument de cercetare care nu trebuie să lipsească din biblioteca cercetătorului.